

การวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนไตรสิกขา ตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง An Analysis of Teaching and Learning Approach According to Tri- Sikkha Based on Moderate Postmodern Philosophy

ไจกลั่น นาวาบุญนิย

Jaiklan Navaboonniyom

รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew

กิริติ บุญเจือ

Kirti Bunchua

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: noy707191@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 มีนาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 31 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 31 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาที่ผ่านมาเป็นการนำคำว่า ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีวิธีการสอนที่ส่งเสริมการพัฒนาศีล สมาธิและปัญญา ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นปรัชญาที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเป็นปรัชญาที่เปิดใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย หากนำปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับหลักการไตรสิกขาน่าจะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงต้องการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนของหลักการไตรสิกขากับปรัชญาดังกล่าว งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักการไตรสิกขาที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง 2) เพื่อประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญา (Philosophical research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) พิจารณาจำแนกหลักการไตรสิกขา วิธีการสอน แนวคิดเบื้องหลังการสอน และแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าหลักการไตรสิกขาเมื่อนำมาจัดการเรียนการสอนแล้ว วิธีสอนตามหลักการไตรสิกขามีแนวคิดเบื้องหลังที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งสามารถจำแนกวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของไตรสิกขาได้คือ การสอนศีลเพื่อพัฒนาคนให้เป็นปกติ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สอดคล้องกับการปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเรื่องการเสริมสร้างสันติภาพ เอกภาพบนความหลากหลาย การสอนสมาธิเพื่อความตั้งมั่นในความสงบ สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเรื่อง การเกิดสันติภาพภายใน การสอนปัญญาเพื่อได้ความรู้ ความทรงจำ ความเข้าใจ และสามารถเลือกตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยใช้หลักธรรมและคุณธรรมในการแก้ปัญหา สอดคล้องปรัชญาหลังนวยุคสายกลางคือความไม่ยึดมั่นถือมั่น เปิดรับ

ความคิดต่างๆด้วยใจเปิดกว้าง และแสวงหาความรู้และคำตอบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนโดยผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ วิจัย และวิธานพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูผู้สอนผ่านกิจกรรมการอบรมครู ผู้วิจัยได้สรุปความเข้าใจในการนำหลักการไตรสิกขามาใช้ร่วมกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นรูปแบบของตาราง เพื่อความสะดวกในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

คำสำคัญ : วิธีการจัดการเรียนการสอน, ไตรสิกขา, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ABSTRACT

In the past, the words Sila, Citta, and Pana were applied to the teaching and learning approach based on the principles of Tri-Sikkha. This approach promotes the development of Sila, Cita, and Pana. Focusing on improving the quality of life, the moderate postmodern philosophy is wide-open and accepts diverse opinions. If this philosophy and Tri-Sikkha are adopted for teaching and learning, it would be more beneficial for the teaching and learning approach. The research team, therefore, wishes to analyze the consistency of the teaching and learning approach by Tri-Sikkha with the mentioned philosophy.

The objectives of this study are 1) to analyze the teaching and learning approach by the principles of Tri-Sikkha that are consistent with the moderate postmodern philosophy, and 2) to apply Tri-Sikkha to boost the quality of life by the moderate postmodern philosophy. This study is philosophical research conducted by document analysis. The documents are categorized by the principles of Tri-Sikkha, the teaching methods, the concepts of underlying teaching, and related concepts of the moderate postmodern philosophy.

The research team found that when the principles of Tri-Sikkha are implemented for teaching and learning, Tri-Sikkha has an underlying concept that agrees with that of moderate postmodern philosophy. The analysis of teachings by elements of Tri-Sikkha can be broken down as follows. First, teaching Sila to develop people into normal persons who live together peacefully corresponds with the moderate postmodern philosophy of cultivating peace and unity in diversity. Second, teaching meditation to be at peace mindfully is associated with the moderate postmodern philosophy on inner peace. Lastly, teaching Pana to gain knowledge, memory, insight, and the decision-making ability for solving problems by employing moral principles and ethics follows the moderate postmodern philosophy, which involves non-adherence, being open-minded, and acquiring knowledge for a better quality of life. Tri-Sikkha is applied to improve the learners' quality of life through analytic, appreciative, and applicative activities of enhanced teachers' quality of life through teachers' training. We compiled the findings by applying the principles of Tri-Sikkha to the moderate postmodern philosophy in a tabular format for the convenience of future use.

Keywords: Teaching and Learning Approach, Tri- Sikkha, Moderate Postmodern Philosophy Paradigm

1. บทนำ

การไตรสิกขาที่ผ่านมาได้มีการนำไตรสิกขามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามวัดและอารามต่างๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งสอนกันในหมู่พระภิกษุสงฆ์ตามลำดับ การศึกษาจึงเป็นกิจกรรมของชีวิต โดยชีวิตและเพื่อชีวิต บนฐานความคิดนี้ ขบวนการของการศึกษาประกอบไปด้วยหลักไตรสิกขาอันได้แก่ 1) ศีลคือการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง รู้จักยับยั้งควบคุมตนหาให้อยู่ในขอบเขต และสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ทำให้บุคคลอยู่ในภาวะปลอดโปร่งโล่งใจ 2) สมาธิคือการวางใจแน่วแน่ มั่นคง หนักแน่น ซึ่งองค์ประกอบของ 2 ประการดังกล่าวจะทำให้บุคคลเกิดปัญญา 3) ปัญญาคือการมองเห็นทางแก้ไขปัญหายอย่างถูกต้องและเหมาะสม เป็นทางที่เป็นไปด้วยความอยู่ดีร่วมกัน

การนำศีล สมาธิ ปัญญามาจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน นิยมใช้ในโรงเรียนวิถิพุทธเป็นการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนไตรสิกขาใน 3 ด้านคือ ศีล สมาธิ และปัญญา มีการสอนตามหลักไตรสิกขาในแต่ละระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย มีลำดับสาระเริ่มต้นด้วยศีลสิกขา โดยการจัดสิ่งแวดล้อมและสร้างข้อตกลงร่วมกันในห้องเรียนด้วยการควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจาไม่ให้ผิดศีล จากนั้นจึงให้นักเรียนนั่งสมาธิเพื่อสงบจิตใจและเปิดใจรับรู้สิ่งใหม่ๆ จากครูผู้สอนตั้งใจฟังครูและตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในเชิงวิชาการที่เรียกว่า “ปัญญา” คือความรู้ที่นักเรียนจะได้รับในการเรียน เพื่อนำไปแก้ปัญหาต่างๆโดยใช้หลักธรรมและคุณธรรมในการแก้ปัญหา ซึ่งใช้ได้ผลได้ดีในระดับหนึ่ง ผลจากรายงานการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนไตรสิกขาเป็นรูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน กล่าวคือ เป็นการนำศีล สมาธิจิตและปัญญา มาฝึกฝนให้แก่ผู้เรียนได้ประพฤติ ปฏิบัติในห้องเรียนและมุ่งผลสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามยังไม่มีงานวิจัยใดยืนยันว่า ผู้เรียนสามารถนำศีล สมาธิ และปัญญามาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นครูในโรงเรียนวิถิพุทธที่เคร่งครัดในการนำหลักการไตรสิกขามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากกว่า 30 ปี ได้พบปัญหาว่านักเรียนยังไม่สามารถนำไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนยังคงมุ่งเรียนเพื่อการแข่งขัน เพื่อคะแนนเช่นเดียวกันกับการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการหรือรูปแบบวิธีการอื่นๆ

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาปรัชญากระบวนการบรรพชนทั้ง 5 กระบวนการบรรพชน ที่มาจากข้อสรุปของศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ (กิริติ บุญเจือ 2545 หน้า 13) ที่ว่า “กระบวนการบรรพชนคือความเชื่อพื้นฐานในจิตใจของมนุษย์ทุกคน แตกต่างกันไปตาม เพศ วัย และสิ่งแวดล้อมการศึกษาอบรมและการตัดสินใจเลือก ของแต่ละบุคคล กระบวนการบรรพชนไม่ใช่สมรรถนะการตัดสินใจ เพราะสมรรถนะการตัดสินใจคือเจตจำนง แต่เป็นสมรรถนะเข้าใจและเชิญชวนให้เจตจำนงตัดสินใจ” ผู้วิจัยมีความประทับใจในปรัชญากระบวนการบรรพชนที่ 5 (กระบวนการบรรพชนปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง) เป็นปรัชญาที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการไม่ยึดติด ไม่ยึดมั่นถือมั่นในหลักการและแนวคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง มีความยืดหยุ่นสูงและเปิดใจกว้างให้กับแนวคิดที่แตกต่างอย่างประนีประนอม โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสำคัญ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนี้เป็นปรัชญาในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีแนวคิดที่ตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในเรื่อง การไม่ยึดมั่นถือมั่นจึงเหมาะสมกับการ

จัดการเรียนการสอนเพราะการไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการเปิดใจกว้างให้กับสิ่งอื่น เปิดโอกาสให้กับความรู้ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ หรือเป็นการเปิดใจให้กับสิ่งใหม่ สามารถเข้ามาสู่การพัฒนาปัญญา หากนำปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับหลักการไตรสิกขาที่ใช้อยู่เดิม น่าจะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการนำแนวคิดเบื้องหลังการจัดการเรียนการสอนแบบไตรสิกขามาวิเคราะห์หาความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อให้เห็นความสอดคล้องของแนวคิดเบื้องหลังของวิธีการสอนตามหลักการไตรสิกขาและแนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลจากวิเคราะห์จะเป็นสิ่งยืนยันหรือตอบโจทย์ในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร เมื่อได้ความสอดคล้องกันแล้วจึงนำไตรสิกขาที่ได้มาประยุกต์ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักการไตรสิกขาที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
- 2) เพื่อประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร โดยพิจารณาจำแนกหลักไตรสิกขา วิธีการสอน แนวคิดเบื้องหลังไตรสิกขา และแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เกี่ยวข้อง

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 หลักการไตรสิกขาเมื่อนำมาจัดการเรียนการสอนแล้ว มีวิธีสอนตามหลักการไตรสิกขา ที่สามารถจำแนกตามองค์ประกอบของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางได้ ดังนี้

ไตรสิกขา	วิธีการสอน	แนวคิดเบื้องหลังไตรสิกขา	แนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
ศีล	-ให้รักษากฎระเบียบวินัยนักเรียน -ให้นักเรียนสมาทานศีล 5	พัฒนานคนให้เป็นปกติ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียนกัน	-การเสริมสร้างสันติภาพ - เอ ก ภ พ บ น ค ว ม หลากหลาย -การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างปรองดอง

ไตรสิกขา	วิธีการสอน	แนวคิดเบื้องหลังไตรสิกขา	แนวคิดปรัชญาหลังนวกุศายกลาง
สมาธิ	- นั่งสมาธิ 5 นาทีก่อนเริ่มเรียน - ฝึกสมาธิกับการงานหรือกิจกรรม	เพื่อความตั้งมั่นในความสงบใจ และรับรู้เท่าทันสิ่งที่มากระทบใจ	-เกิดสันติภาพภายใน
ไตรสิกขา	วิธีการสอน	แนวคิดเบื้องหลังไตรสิกขา	แนวคิดปรัชญาหลังนวกุศายกลาง
ปัญญา	- ทบทวนบทเรียน - จดจำบทเรียนและหลักธรรม - ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล - ฝึกการคิดวิเคราะห์ - ฝึกการตั้งคำถาม-ฝึกตอบคำถาม	เพื่อได้ความรู้ ความทรงจำ ความเข้าใจ และสามารถเลือกตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยใช้หลักธรรมและคุณธรรมในการแก้ปัญหา	-ความไม่ยึดมั่นถือมั่น เปิดรับความคิดต่างๆด้วยใจเปิดกว้าง -แสวงหาความรู้และคำตอบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการแสดงความสอดคล้องของวิธีการสอนไตรสิกขากับปรัชญาหลังนวกุศายกลางสามารถนำมาอธิบายได้ดังนี้

4.1.1. ศีลสิกขา เป็นการให้ผู้เรียนฝึกรักษาศีลและกฎระเบียบวินัยนักเรียน โดยมีวิธีการสอนคือให้ฝึกปฏิบัติตามระเบียบวินัย ให้สมาทานศีล 5 ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้คนปกติ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียนกันมีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาหลังนวกุศายกลางคือ การเสริมสร้างสันติภาพในสังคม การมีเอกภาพบนความหลากหลายคือ ผู้เรียนสามารถรักษากฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันได้และมีศีลตามฐานะของตน การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปรองดอง (ภราดรภาพ)

4.1.2. จิตสิกขา เป็นการฝึกอบรมตนให้มีความสงบหรือมีสมาธิแล้วนำเอาสมาธิมาใช้ประโยชน์ในทางปัญญาโดยมีวิธีการสอนคือ การนั่งสมาธิ 5 นาทีก่อนเริ่มเรียน ฝึกอ่านอารมณ์ขณะทำกิจกรรม ฝึกสมาธิกับการงานหรือกิจกรรม (มีความละเอียดความใส่ใจเข้าไปรู้อารมณ์ขณะประพฤตศีลแต่ละข้อรวมถึงรู้และเข้าใจผัสสะเมื่อมีสิ่งมากระทบการปฏิบัติศีล) เพื่อความตั้งมั่นในความสงบใจ มีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาหลังนวกุศายกลางคือเพื่อการเกิดสันติภาพภายใน

4.1.3. ปัญญาสิกขา เป็นการฝึกอบรมตนให้มีปัญญา โดยมีวิธีการสอนคือ ทบทวนบทเรียน จดจำบทเรียน และหลักธรรม ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล ฝึกการคิดวิเคราะห์ ฝึกการตั้งคำถาม-ฝึกตอบคำถาม เพื่อได้ความรู้ ความทรงจำ ความเข้าใจ และสามารถเลือกตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาหลังนวกุศายกลางคือ-ความไม่ยึดมั่นถือมั่น โดยการเปิดรับความคิดต่างๆด้วยใจเปิดกว้าง และการแสวงหาคำตอบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

4.2 การประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดย

4.2.1 คุณภาพชีวิตผู้เรียน เมื่อมีการจัดการเรียนการสอนไตรสิกขาที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีการ ผู้เรียนจะมีความสุขในการอยู่ร่วมกัน มีรักษาภาวะเบียบวินัยนักเรียนผ่านการจัดการเรียนการสอนตามกิจกรรมต่อไปนี้

ไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต	วิธีการสอน	กิจกรรมของผู้เรียน
ศีล	-สอนการวิเคราะห์ ศีล 5 จากเนื้อหาบทเรียนหรือหัวข้อข่าวต่างๆ -สอนการตรวจศีลเพื่อความสำรวมระวัง	วิเคราะห์วิดีโอ วิเคราะห์ข่าวประจำวัน วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ กิจกรรมตรวจศีล
สมาธิ	-ฝึกจิตสงบ โดยการนั่งสมาธิ ยืนสงบนิ่ง หรือเดินจงกรม ตามทางเลือกของผู้เรียน -ฝึกอ่านอารมณ์ -ฝึกสัมมาสมาธิกับการงาน	-นั่งสมาธิ ภายหยุดนิ่งก่อนเรียนหรือหลังเรียนตามที่ได้เลือก -บันทึกอารมณ์ -ประชุมสรุปสภาพอารมณ์และสภาพจิตใจหลังการทำงานหรือหลังกิจกรรม
ปัญญา	-ฝึกฝนความสามารถในการคิด -ฝึกความสามารถในการใช้เหตุผล -ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหา -ฝึกถาม - ตอบ	-กิจกรรมโครงงาน -กิจกรรมชมรม -กิจกรรมตอบปัญหา

ตารางที่ 2. แสดงการใช้ไตรสิกขาเพื่อพัฒนาชีวิตผู้เรียน

4.2.2 คุณภาพชีวิตผู้สอน การนำไตรสิกขาที่ประยุกต์ใช้กับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาใช้พัฒนาชีวิตของผู้สอน สามารถทำได้โดยผ่านกิจกรรมดังต่อไปนี้

ไตรสิกขา	วิธีการพัฒนา	กิจกรรม
ศีล	ฝึกฝนครู คัดเลือกครูที่เป็นผู้มีศีล 5	ค่ายฝึกอบรมครู
สมาธิ	ฝึกฝนให้ครูเชี่ยวชาญการทำสมาธิ ฝึกฝนครูบันทึกอารมณ์ประจำวัน	ครูสมัครใจฝึกอบรมเรียนรู้ตามระบบไตรสิกขา
ปัญญา	ครูเรียนรู้กิจกรรมเสริมสร้างทางปัญญา ฝึกวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน	ครูสมัครใจใฝ่เรียนรู้ ครูเข้าค่ายปฏิบัติธรรม

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการใช้ไตรสิกขาเพื่อพัฒนาครู

สรุปได้ว่าทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะต้องเข้ากระบวนการเรียนรู้ ให้มีความรู้ความเข้าใจและเข้าถึงการจัดการเรียนการสอนแบบไตรสิกขาตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยมีการฝึกปฏิบัติ ศิล สมาธิ และปัญญาตามบทบาทของตน ดังนั้นครูผู้สอนและผู้เรียนจึงได้รับประโยชน์โดยตรง จากการประยุกต์ใช้หลักการไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1) การจัดการเรียนการสอนตามหลักการไตรสิกขาที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ในเรื่องของศีลนอกจากการให้ผู้เรียนฝึกรักษากฎระเบียบวินัยนักเรียนและฝึกปฏิบัติศีล 5 เพื่อเป็นการฝึกอบรมตนให้มีศีลเป็นปกติทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้คนปกติอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แล้วยังเป็นการเสริมสร้างสันติภาพในสังคม รวมถึง การมีเอกภาพบนความหลากหลาย การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างปรองดอง ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สมณะโพธิรักษ์ ที่อธิบายว่า ศีลสิกขา นอกจากความหมายถึงศีล 5 ของนักเรียนแล้ว ศีลยังรวมความถึง การรู้จักรับผิดชอบต่อสังคม (การเสริมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมเป็นการรับผิดชอบต่อสังคมประการหนึ่ง) และสอดคล้องกับพจนานุกรม (2563, หน้า 121) ที่อธิบายว่า จริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมแสดงถึงควมมีจริยธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุค และควมมีจริยธรรมแสดงออกได้ด้วยการมีความรับผิดชอบต่อคุณภาพชีวิตคนในสังคม

5.2) การจัดการเรียนการสอนตามหลักการไตรสิกขาที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ในเรื่องของ ปัญญา “เป็นการฝึกอบรมตนให้มีปัญญา เพื่อได้ความรู้ ความทรงจำ ความเข้าใจ และสามารถเลือกตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาต่างโดยใช้หลักธรรมและคุณธรรมในการแก้ปัญหา มีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางคือ ความไม่ยึดมั่นถือมั่น โดยการเปิดรับความคิดต่างๆด้วยใจเปิดกว้าง และการแสวงหาคำตอบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับ บทความวิจัยวิจัยของ บรรพดี ราพิงนิตย์, ริวิช ตาแก้ว และกิริติบุญเชื้อ ที่ได้กล่าวว่า “การละความยึดมั่นถือมั่น ทำให้มีปัญญาพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล เมื่อเกิดความเข้าใจก็จะสามารถนำปัญญาที่เกิดขึ้นมาพัฒนาคุณภาพจิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้”

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนตามหลักการไตรสิกขากับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง พบว่าวิธีสอนตามหลักการไตรสิกขา มีแนวคิดเบื้องหลังที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งสามารถจำแนกวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของไตรสิกขาได้ครบทั้ง 3 ด้านคือ ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา การประยุกต์ใช้ไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและ พัฒนาคุณภาพชีวิตของครูผู้สอนผ่านกิจกรรมต่างๆ ผู้วิจัยได้สรุปความเข้าใจในการนำหลักการไตรสิกขามาใช้ร่วมกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นรูปแบบของตาราง เพื่อความสะดวกในการนำไปประยุกต์ใช้ ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางของการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยนี้เพื่อเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน สังคมและประเทศชาติ

1. ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มโรงเรียนวิถีพุทธที่ใช้ไตรสิกขาในการจัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว โดยควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของโรงเรียน
2. ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกศาสนาไม่เฉพาะ พระพุทธศาสนาเท่านั้น เพราะแต่ละศาสนาย่อมมีศีล สมาธิหรือจิตใจที่ตั้งมั่น และมีปัญญาตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาต่างๆ เมื่อนำแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาปรับใช้ร่วมกันแล้วย่อมส่งเสริมคุณค่าคำสอนทางศาสนาให้มากยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้กับการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยได้ ผู้นำไปใช้สามารถนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับ นโยบายและความต้องการของหลักสูตรที่กำหนด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะพหุเป็นตัวอย่างเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาหลักการไตรสิกขาตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อการจัดการเรียนการสอนในระดับต่างๆ เช่น ระดับก่อนเรียน ระดับประถม และระดับมัธยม เป็นต้น
2. ควรศึกษาหลักการจัดการศึกษาตามหลักการไตรสิกขาตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในศาสนาอื่นๆเช่น อิสลาม ฮินดู และ คริสต์ เป็นต้น
3. ศึกษาผลการใช้หลักการไตรสิกขาตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อการจัดการเรียนการสอนในระยะยาว

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2545). **ปรัชญาหลังนวยุคแนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ดวงกมล.
- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2563). **พิมพ์ครั้งที่ 2. การจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บรรพดี รำพึงนิตย์ม, รัชิต ตาแก้ว และกิริติบุญเจือ. (2563). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลัก ปรัชญาปารมี**
- ตาในทรรณะปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา**. 10(4).
- พจนมา มาโนช. (2562). **มรดกเชิงพลวัตผ่านกระบวนการทัศน์ทั้งห้ากับการแก้ไขทุจริต : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน**. ปริญญาคุญบัณฑิต : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมาคมผู้ปฏิบัติ. (2545). **ค้นออกมาจากศีล**. กรุงเทพฯ: ฟาอภัยจำกัด
- สำนักทดสอบทางการศึกษา สพฐ.. (2555). **คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- สำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. **พระไตรปิฎก ประมวลคัมภีร์ และแหล่งค้นพุทธศาสตร์** ฉบับคอมพิวเตอร์ (BUDSIR VI for Window). CD-ROM, 2550.